

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Stranger in de city

plexiteit van de psychotische ervaring van patiënten geheel buiten beschouwing laat. Moernaut plaatst dit tegenover de uitgangspunten van de dsm die (tijdelijke) psychotische symptomen slechts opsomt.

In de jaren negentig pleitte Marius Romme met zijn 'stemmeninterview', net als de sprekers op deze dag, ervoor de inhoud van psychose serieus te nemen. Psychose zien als een structureel fenomeen, en niet als een tijdelijke verstoring, en het verbinden van een psychose met iemands identiteit, is nieuw voor mij. Werken met mensen met een psychose vraagt van de systeemtherapeut om open te staan voor de betekenis van psychotische verhalen omdat zij verbonden zijn met de identiteit van de patiënten. Ik realiseer me dat het serieus nemen van deze verhalen ook tot onzekerheid kan leiden. Hoever ga je daarin en hoe interpretere je ze? Systeemtherapeuten zouden daarin een brug kunnen slaan tussen familie, sociale omgeving en patiënt. Deze manier van kijken naar psychosen biedt een nieuw

perspectief op de psychotische patiënt en zijn systeem.

Dit vierdaagse congres, waarvan ik een dag heb meegemaakt, verschaft me een stukje van de puzzel die psychose heet. Deze puzzel is nog lang niet gelegd. Wat is zij verdraaid lastig en waanzinnig interessant!

Oscar Aberson is werkzaam als praktijkondersteuner huisartsenzorg specialisatie geestelijke gezondheidszorg bij GGZ Ingeest en als relatietherapeut in eigen praktijk.
E-mail: o.aberson@prezens.nl.

Literatuur

Velting, W.A. (2008). *Schizophrenia among ethnic minorities – Social and cultural explanations for the increased incidence of schizophrenia among first and second-generation immigrants in the Netherlands* (Proefschrift). Erasmus Universiteit Rotterdam, Rotterdam.

Visible and invisible – Bordering change in systemic family therapy

10th Conference of the European Family Therapy Association (EFTA)
[Napels, 11-14 september 2019]

Cinthe Lemmens

Napels, gelegen aan de Middellandse zee en met zicht op de Vesuvius, is de derde grootste stad van Italië. Het oude centrum werd door Unesco erkend als historisch erfgoed en kan het best omschreven worden als divers, chaotisch, druk, multi-cultureel, luidruchtig en gezellig. Deze omschrijving ging evenzeer op voor de

conferentie. Wat betreft diversiteit was het congres te vergelijken met een menukaart uit een van de talrijke Napolitaanse trattoria's. We konden kiezen uit korte mondelinge presentaties, symposia, rondetafelgesprekken, workshops, keynote-lezingen, postersessies, en ga zo maar door. Het was chaotisch door het enorme aantal sprekers en de meer dan vierhonderd presentaties, maar vooral doordat er heel andere gewoontes leken te gelden dan 'bij ons'. Deelnemers stapten tijdens de presentaties gewoon op om naar een andere zaal te gaan of kwamen later binnen. Ook was het de eerste dag zoeken naar koffie tijdens de pauze. Gelukkig deden de Italiaanse feedbacksystemen

hun werk en leken de laatste congresdagen rustiger en minder chaotisch te verlopen. De vijftienhonderd bezoekers zorgden voor een drukke maar ook gezellige sfeer. Naar goede gewoonte was ook deze EFTA-conferentie een ontmoetingsmoment voor bezoekers en sprekers uit alle uithoeken van Europa en daarrond.

Niet alleen wordt Italië de bakermat van onze westerse cultuur genoemd, het land is ook van groot belang geweest voor de geschiedenis en ontwikkeling van het systemisch denken en de systeemtherapie. De Milanese school, Andolfi, Selvini, Boscolo en Cecchin hebben het systemisch landschap meebepaald, en hun stemmen weerklonken in verschillende lezingen en presentaties. Een aantal lezingen gingen expliciet over evoluties in en na de Milanese school. Een andere aanwezige afwezige op dit congres was Rodolfo de Bernart, de voormalige voorzitter van de EFTA, overleden in het voorjaar van 2019. Het was op zijn initiatief dat deze conferentie in Napels werd georganiseerd. Vaak en met veel warmte werd er over hem gesproken tijdens de vier conferentiedagen.

Het thema van het congres was *visible and invisible – bordering change*. Dit thema werd vertaald naar vier subthema's waarin zichtbare en onzichtbare evoluties gaande zijn, namelijk relaties, hulpmiddelen en procedures, aanmeldingsvragen en context. Binnen het thema 'verandering in relaties' zijn twee presentaties me het meest bijgebleven. Vooreerst was er de lezing van Nathalie Gay, medewerker aan de Universiteit van Lausanne in Zwitserland, met als titel 'Alcohol, jij en ik – de uitdaging van het reguleren van intimiteit'. Ze vertrekt vanuit het differentiatie-model (Bowen, 1978) om de intimiteit en connectie in een koppel te herstellen wanneer er sprake is van een alcohol-

verslaving. Opvallend is dat ze het thema 'alcohol' niet tijdens de partnersessies ter sprake brengt maar bewaart voor een individueel traject. Ze stelt dat het koppel in een driehoeksrelatie met het middel terechtgekomen is waarbij er twee insiders zijn, namelijk de verslaafde partner en de alcohol. De niet-verslaafde partner komt zo in een outsiderpositie terecht. Door alleen aan het alcoholprobleem te werken, werk je niet aan het bevorderen van de intimiteit in dit koppel. Het risico bestaat dat het probleem zich slechts verplaatst en dat er een andere 'derde' opduikt. Ze gaf het voorbeeld van een koppel waarbij er enkel aan de verslaving werd gewerkt maar waarbij het patroon van afhankelijkheid zich verplaatste naar een buitenechtelijke relatie. Het model van Gay focust op het werken aan differentiatie, wat staat voor het stimuleren van zowel de individuele autonomie als de verbinding tussen de partners.

Daarnaast vond ik de ervaringsgerichte workshop 'Integratie van *focusing* en differentiatie' door Evi Zohar, stafmedewerker en supervisor aan het Bereshit-Instituut te Israël, vernieuwend en inspirerend. Ze combineert de basisideeën en -technieken van *focusing* met *differentiation based couple therapy* (Megged, 2017) binnen een systemisch kader. Zohar stelt dat differentiatie zowel een intra- als interpersoonlijk ontwikkelingsproces is. *Focusing* (Gendlin, 1996) gaat over het herkennen, ontwikkelen en versterken van de innerlijke aanwezigheid. We deden een body-scanoefening, gevolgd door een connectieoefening. Per twee kregen we de opdracht een stokje tussen ons geklemd te houden, er ieder een vinger tegen te houden en zo in een voortdurende onderlinge afstemming met gesloten ogen voort te bewegen. Het was een bijzondere ervaring, en thema's als leiden, volgen,

initiatief nemen, afwachten, aarzelen, risico nemen en afstemmen werden aan de hand van deze lichaamsgerichte oefening besproken.

Binnen het tweede thema ‘verandering in hulpmiddelen en procedures’ gaf Paul Castelijns, stafmedewerker bij de Interactie-Academie, een boeiende workshop over de Value Spectrum Scan, een online hulpmiddel dat uitnodigt tot dialoog tussen bijvoorbeeld familieleden of collega’s. Naast Castelijns stonden er nog heel wat Vlaamse sprekers geprogrammeerd. An Hooghe, verbonden aan Context, gaf een presentatie over hoe ouders omgaan met spreken en niet spreken bij overlijden of ziekte van een kind. Lieven Migerode, eveneens bij Context, en Jef Sloodmaeckers, eft-therapeut, begeleidden een sessie met als titel ‘Vechten voor een betere verbinding’. Peter Rober en Eva Deslypere, beiden werkzaam bij Context, presenteerden een workshop over familiegeheimen, en Rober afzonderlijk gaf nog een andere over innerlijke dialoog in supervisie. Hoewel ik niet bij al deze presentaties aanwezig kon zijn, werd ik in de wandelgangen herhaaldelijk aangesproken door congresgangers die zich erg positief uitspraken over onze Vlaamse collega’s.

Het derde subthema behandelde de evoluties in aanmeldingsvragen. De maatschappelijke context brengt verschuivingen mee in zowel de inhoud van de aanmeldingsvragen als de manier waarop er aangemeld wordt. We worden tegenwoordig niet alleen telefonisch of per e-mail gecontacteerd, maar cliënten nemen ook contact op via sociale media en allerlei applicaties. De scheiding tussen privé en werk wordt zo al te gemakkelijk overschreden en het overzicht dreigt hierdoor verloren te gaan. Ook thema’s als gameverslaving, de impact van overdreven

gsm-gebruik in gezinnen en koppels, ontrouw en *ghosting* ofwel het ineens verdwijnen en niets meer van zich laten horen bij gebruik van dating-apps, maken het onderwerp uit van het thema ‘evoluties in aanmeldingsvragen’.

Het thema ‘context in verandering’ was als een extra genodigde voortdurend aanwezig tijdens dit congres. Zo was op de eerste dag Mohammad Marie, assistent-professor aan de Universiteit van Nablus in Palestina, uitgenodigd als spreker over het thema ‘de impact van politiek geweld op families en therapeuten’. Het werd een bevreemdende uiteenzetting die naar mijn gevoel vooral een aanklacht was over de toestand in Palestina. De moderator slaagde er niet echt in om het gesprek terug te leiden naar zijn therapeutisch werk. Ook tijdens de nabespreking met collega’s bleek dat niet iedereen hiervan gediend was.

Tim Verleyzen, werkzaam bij het Instituut voor Psychotherapeutische Relatie en Reflectie, en ik kregen in opdracht van de Belgische Vereniging voor Relatietherapie, Gezinstherapie en Systeemcounseling de kans om deze Europese conferentie bij te wonen. Als systeemtherapeuten zijn we het gewend om relatie- en contextgericht te denken en te werken. Ook de Europese politieke en maatschappelijke context bepaalt mee wie en wat zich aandient in onze praktijkruimtes. In de NFTO, Chamber of National Family Therapy Organizations, zetelen alle Europese beroepsorganisaties. Op de tweede avond van de conferentie vond er een bijeenkomst plaats van de EFTA en de NFTO. De beheerraad slaagde erin een moment van verbinding te creëren tussen al de Europese vertegenwoordigers. De gemoedelijke en familiale sfeer die hier telkens weer heerst, zal zeker gelinkt zijn aan het thema dat ons allen verbindt: systeem-

therapie, relatie- en gezinstherapie. Als opdracht was gevraagd een voorwerp mee te brengen dat de maatschappelijke context symboliseert waarbinnen er aan therapie en counseling gedaan wordt. Er was plaats voor ontroering, hoop, verdriet, angst en schaamte. Verhalen over immigratie, klimaat en racisme bleven komen en verbonden ons met elkaar als mens en als systeemtherapeut of -counselor.

Een van onze doelen voor dit congres was om de banden met onze Franstalige Belgische collega's aan te halen. Jammer genoeg zijn we hier, mede door de grote massa bezoekers, maar gedeeltelijk in geslaagd. Op de laatste congresdag was Mony Elkaïm, voormalig EFTA-voorzitter en Belgisch neuropsychiater, een van de sprekers. Een gezinssessie werd nagespeeld waarin Elkaïm toonde hoe hij met een gezin aan de slag ging. Het was een boeiende sessie waar enkele kritische vragen op volgden, meer bepaald over de positie die hij als therapeut innam. Zelf legde hij de nadruk op de ervaringsgerichte insteek. Wat opviel was de eerder sturende houding en structurerende aanpak.

'Napels zien en sterven' wordt er in de volksmond gezegd. Je zou het als een paradoxale opdracht kunnen beschouwen die een omgekeerd en dus gewenst effect resorteert, namelijk Napels zien en uiteindelijk als herboren terug naar huis gaan. Deze internationale congressen

brengen een interessante uitdaging met zich mee. Wie er mag spreken en welke inhoud er wordt gepresenteerd heeft enerzijds te maken met ontwikkelingen in het werkveld, maar anderzijds ook met lokale, nationale en internationale gevoelheden en connecties. Dit was soms verwarrend en vervreemdend. Naarmate de dagen verstreken, ik de omgeving beter leerde kennen en de dialoog aanging met andere aanwezigen, kreeg ik meer zicht op welke dynamieken kunnen meespelen. Het proces van vervreemding naar beter begrijpen is voor mij een boeiend aspect van een buitenlands internationaal congres. Daarnaast maakten de verfrissende en vernieuwende lezingen, zoals hierboven beschreven, en de fijne ontmoetingen dit congres meer dan de moeite waard.

Cinthe Lemmens is systeemtherapeut in Therapeutische groepspraktijk Traject.
E-mail: lemmens.ouattara@gmail.com.

Literatuur

- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Lanham, Maryland: Jason Aronson.
- Gendlin, E.T. (1996). *Focusing oriented psychotherapy*. New York: Guilford Press.
- Megged, A. (2017). *Differentiation based couples therapy – theory and practice*. Megged, Israel. (In Hebrew).